

Խ Արուստի անվան հայկական պետական

մանկավարժության համալսարանի Ռեկտոր՝

պրոֆեսոր

Ս.Ռ. Գևորգյան

«07» նոյեմբեր 2022թ.

ԿԱՐԾԻՔ

ԱՌԱՋԱՏԱՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՂՈՒԹՅԱՆ

Անդրանիկ Արայի Գյոնջյանի «Որսորդությունն ու անասնապահությունը բրոնզի և երկաթի դարաշրջանում Հայաստանի հյուսիս-արևմտյան տարածքներում» թեմայով ստենախոսության վերաբերյալ, ներկայացված 03.00.08-«Կենդանաբանություն. մակարոնաբանություն. էկոլոգիա» մասնագիտությամբ կենսաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման համար

Ատենախոսության կառուցվածքը և ծավալը

Ատենախոսությունը գրված է հայերեն և շարադրված է ռուսերեն: Այն շարադրված է համակարգչային շարվածքով և կազմված է 117 էջից, կազմված է ներածությունից, 6 գլուխներից, ամփոփումից եզրակացություններից, պարունակում է 106 աղյուսակ, 9 լուսանկար: Օգտագործված գրականության ցանկը ներառում է 107 հայրենական և արտասահմանյան անվանում: Այն բաղկացած է ներածությունից, 5 գլուխներից, եզրակացություններից, գրականության ցանկից և հավելվածից:

Ատենախոսության թեմայի արդիականությունը

Հոլոցենյան ֆաունայի պատմության ուսումնասիրման հիմնական աղբյուրը հանդիսանում է հնագիտական հուշարձանների պեղումներից ստացված ֆաունիստիկ մնացորդները: Հայտնաբերված վայրի և ընտանի կենդանիների ոսկրային մնացորդների ուսումնասիրությունները հնարավորություն են ընձեռնում գաղափար կազմել հնագույն մշակույթների մասին:

Հատկապես վերջին տարիներին Շիրակի մարզի հնագիտական հուշարձաններից հայտնաբերված ոսկրաբանական նյութերը թույլ են տալիս պատկերացում կազմել անցյալի ֆաունայի բազմազանության, որսորդության, անասնապահության և այդ ժամանակներում բուծված ընտանի կենդանիների ֆիզիկական կառուցածքի մասին:

Հետազոտության նպատակն է՝

Հյուսիս-արևմտյան Հայաստանի հնագույն հուշարձաններից հայտնաբերված ոսկրաբանական նյութերի հիման վրա ուսումնասիրել որսորդությունը և անասնապահությունը բրոնզե և երկաթե դարերում:

Ատենախոսության գիտական նորույթը:

- Առաջին անգամ որոշվել և սիստեմավորվել են բրոնզի և երկաթի դարերի ոսկրաբանական նյութերը, Հայաստանի հյուսիս-արևմտյան շրջաններում:
- Պարզվել է վայրի և ընտանի կենդանիների կազմը և տոկոսային փոխհարաբերությունը բրոնզի և երկաթի դարերի Հայաստանի հյուսիս-արևմտյան շրջաններում:
- Որոշվել է վայրի և ընտանի կենդանիների ողնաշարային տարրերի մորֆոմետրիկ պարամետրերը և դրանց փոփոխությունները տարբեր ժամանակներում:
- Կատարվել է Հայաստանի հյուսիս-արևմտյան շրջանների հնագույն հուշարձաններից հայտնաբերված ոսկրաբանական նյութի քանակական և որակական սովյալների համեմատական վերլուծություն:

Աշխատանքի գործնական նշանակությունը:

Ատենախոսությունը շարադրված է գրագետ, հետևողական և սահուն անցումներով: Գրական տեղեկություններն օգտագործված են նպատակային, համապատասխան վերլուծություններով, հղումները կատարված են տեղին: Հիշատակված գրական աղբյուրները համապատասխանում են կատարված հետազոտությունների բնույթին և էությունը, մեջբերված են տեղին և ընդգրկում են ատենախոսության ամբողջ նյութը:

Յուրաքանչյուր գլխում ատենախոսը ներկայացնում և վերլուծում է իր առջև դրված նպատակային խնդիրները:

Ատենախոսության առաջին գլխում հեղինակը ներկայացնում է հյուսիս-արևմտյան Հայաստանի չորրորդական ժամանակաշրջանի ֆաունայի ուսումնասիրմանը վերաբերվող գրականության ակնարկը:

Ատենախոսության երկրորդ գլխուխը վերաբերվում է հոտազոտվող նյութերի ընդհանուր բնութագրմանը և ուսումնասիրությունների մեթոդիկային:

Ատենախոսության հիմնական արդյունքները և դրանց քննարկումը բերվում է երրորդ, չորրորդ և հինգերորդ գլուխներում:

Երրորդ գլխում բերված են հեղինակի սեփական դիտարկումները հանդիսացող ՀՀ Շիրակի և Լոռու մարզերի 9 հնագիտական հուշարձաններից (Մեծ Մեպասար, Հայկաձոր, Ագատան, Շիրակավան, Ջրափի, Գյումրի, Մայիսյան, Լոռի բերդ) հայտնաբերված ոսկրաբանական նյութերի քանակական և որակական տվյալները:

Չորրորդ գլխում ներկայացված են որոշված 16 կենդանատեսակներից յուրաքանչյուրին պատկանող ոսկրային մնացորդների, ինչպես քանակական, այնպես էլ ձևակազմաչափական ուսումնասիրման արդյունքները:

Հինգերորդ գլխում համեմատվում և ընդհանրացվում են հյուսիս-արևմտյան Հայաստանի բրոնզ-երկաթի դարաշրջանի հնագիտական բոլոր հուշարձաններից հայտնաբերված հնակենդանաբանական նյութերի վերլուծության արդյունքները:

Ատենախոսության հիմնական արդյունքներն ամփոփված են 9 կետից բաղկացած եզրակացություններում, որոնք տրամաբանորեն բխում են ատենախոսության բովանդակությունից և արտացոլում են ստացված արդյունքները:

Դիտողություններ և առաջարկություններ ատենախոսության վերաբերյալ

Քննարկվող աշխատանքի վերաբերյալ առկա են հետևյալ դիտողությունները:

1. Աշխատանքում առկա են որոշ վրիպակներ և տառասխալներ
2. Առաջին կամ երկրորդ գլուխում ճիշտ կլիներ անդրադարձ կատարել դիտարկվող տարածքում բրոնզի և երկաթի դարաշրջանների տևողությանը:
3. Ցանկալի է, որ հավելվածում նշվեին նաև ուսումնասիրված նմուշների կոլեկցիոն համարները:
4. Աշխատանքն առավել տպավորիչ կլիներ, եթե վերջինումս ներառված լինեին ավել մեծ թվով նկարներ:

Առաջատար կազմակերպության եզրակացությունը

Անդրանիկ Արայի Գյոնջյանի «Որսորդությունն ու անասնապահությունը բրոնզի և երկաթի դարաշրջանում Հայաստանի հյուսիս-արևմտյան տարածքներում» թեմայով ատենախոսությունը կատարված է գիտական բարձր մակարդակով, կատարված եզրակացությունները հիմնավորված են փորձարարական և տեսական փաստարկներով, լուծված են մի շարք տեսական և կիրառական խնդիրներ:

Ատենախոսության սեղմագիրը լիովին արտացոլում է ատենախոսության հիմնական բովանդակությունը:

Անդրանիկ Արայի Գյոնջյանի «Որսորդությունն ու անասնապահությունը բրոնզի և երկաթի դարաշրջանում Հայաստանի հյուսիս-արևմտյան տարածքներում» ատենախոսությունը իր գիտական մակարդակով և գործնական արդյունքներով համապատասխանում է թեկնածուական ատենախոսություններին ներկայացվող ՀՀ

ԲՈԿ-ի պահանջներին, իսկ հեղինակը՝ Անդրանիկ Արայի Գյոնջյանն արժանի է 03.00.08 «Կենդանաբանություն, մակաբուծաբանություն, էկոլոգիա» մասնագիտությամբ կենսաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի շնորհմանը:

Անդրանիկ Արայի Գյոնջյանի «Որսորդությունն ու անասնապահությունը բրոնզի և երկաթի դարաշրջանում Հայաստանի հյուսիս-արևմտյան տարածքներում» թեմայով ատենախոսության կարծիքը քննարկվել է ՀՊՄՀ-ի Էկոլոգիայի և կայուն զարգացման ամբիոնի նիստում (արձ. թիվ 4, 03.11.22թ.), որին մասնակցել են ամբիոնի վարիչ ՝ Գ. Ս. Ա. Շողերյանը, Կենս. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ. Ս. Հովհաննիսյանը, մանկ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ Լ. Գ. Ավանեսյանը, կ.գ.թ., դոցենտ Ա. Ս. Գասպարյանը, դասախոս Ս. Եղիազարյանը:

Էկոլոգիայի և կայուն զարգացման ամբիոնի

Վարիչ կենս. գիտ. թեկնածու, դոցենտ Վ. Ս. Ա. Շողերյան

Էկոլոգիայի և կայուն զարգացման» ամբիոնի պրոֆեսոր

կենս.գիտ.դոկտոր Վ. Ս. Հովհաննիսյան

Ս. Ա. Շողերյանի և Վ. Ս. Հովհաննիսյանի ստորագրությունը հաստատում եմ՝

ՀՊՄՀ գիտ. քարտուղար
մանկ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ

 Ս. Ս. Բսպիրյան

07.11.2022 թ.

